

Kate Lister

**SEKSI
KUMMALINE
AJALUGU**

Inglise keelest tõlkinud Jana Linnart

Originaali tiitel:
Kate Lister
„A Curious History of Sex“
Unbound, 2020

Tekst @ Kate Lister, 2020

Esikaane kujundus Mecob
Esikaanepilt © Wellcome Collection by J. P. Maygrier, 1822

Eestikeelne tõlge @ Jana Linnart ja AS Tänapäev, 2021
Värsid tõlkinud Mart Linnart
Toimetanud Ele Jaagusoo ja Sash Uusjärv
Kujundanud Tõnis Kipper

ISBN 978-9949-85-889-7

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

www.tnp.ee

Minu perele (vabandust!)

SISUKORD

Sissejuhatus	9
Seks ja sõnad	15
„Kahju, et ta on hoor“	17
„Ropp nimi ropule asjale“	27
Seks ja häbe	49
Otsides poissi paadis	51
Vitu koloniseerimine	79
„Lihtne nagu käkitegu“	89
Seks ja peenised	105
Ubade õhkulaskmine	107
Näärmenäppamine	123
Karm armastus	137
Seks ja toit	147
Elu alustalad	149
Armutoit	159
Kuumuse mahakeeramine	169
Seks ja masinad	181
Tujurikkuja	183
Jalgrattal	201
Poiste kannid	219
Seks ja hügieen	233
Ära hoia hinge kinni!	235
Täna karvad, homme paljas	249
Räpased tussud	265

Seks ja sigimine	275
„Prantsuse ümbrikud“, „Inglise vihmakuued“ ja proua Phillipsi kaubad	277
Võsu kaksamine	289
Päevade draama	301
Seks ja raha	315
Vanim elukutse	317
Avalikud suhted	329
Pidutsemine pantritega	343
Kokkuvõte	359
Märkused	367
Kasutatud allikad	419
Register	479
Autorist	495

SISSEJUHATUS

*Väljendamata emotsioonid ei sure kunagi.
Nad maetakse elusana ja kerkivad hiljem välja inetumatena.*

Sigmund Freud

Seks on üks suuremaid universaalseid võrdsustajaid, parafraseerides Geoffrey Rushi markii de Sade'i: „Me sööme, magame, situme, kepime ja sureme“.¹ Iha ületab kultuuri-, soo- ja klassipiirid. See hoolib vähe meie „reeglitest“ ja, nagu võib kinnitada igauks, kes on eales tabatud, püksid rebadel, hoolib see veelgi vähem kainest mõistusest. Muidugi, inimesed teevad hoopis rohkem kui söövad, situvad ja kepivad – loomadest eristab meid ennekõike mõistus. Ja siit ka probleem. Öelda, et inimesed mõtlevad seksist liiga palju, oleks pehmelt öeldud.

Kogu elu meie planeedil jagab ühist soovi paljuneda, kuid inimesed on ainulaadsed just oma piiritult keerukate ja mitmekesiste viiside poolest, kuidas oma seksuaalseid ihasid rahuldada. Teoses „Forensic and Medico-legal Aspects of Sexual Crimes and Unusual Sexual Practices“ (2008) loendas professor Anil Aggrawal 547 erinevat seksuaalselt hälbelist huvi ja märkis, et „nagu allergia, võib ka seksuaalne erutus tekkida kõigest siin päikese all, päike kaasa arvatud“.² Muide, kui teid peaks huvitama, siis päikesest põhjustatud seksuaalset erutust nimetatakse aktirastiaks.

Inimesed on ka ainsad, kes oma seksuaalseid ihasid häbimärgistavad ja karistavad. Kõigil loomadel on kurameerimisrituaalid,

kuid ühtki mesilast ei ole saadetud teraapiasse soovi eest väljendada oma lateksifetiisit. Mesilasema heidab ühe paaritumise jooksul ühte kuni neljakümne partneriga, naaseb seemnest tilkudes tarru, haardes oma vallutuste vigastatud peenised, ning keegi ei sõima teda lipakaks. Isased paavianid rautavad rõõmuga üksteist päevad otsa, kartmata, et neid võidaks saata geide ümberkasvatamislaagrisse. Kuid süü, mida inimesed oma ihade tõttu tunnevad, võib olla halvav ning „reeglite“ rikkujaid on rängalt karistatud.

Colombia kirjanik Gabriel García Márquez kirjutas kord, et „igaühel on kolm elu: avalik elu, eraelu ja salaelu“.³ Paradoksaalselt oleme kõige ausamad oma salaelus. Sunnime selle ausa tükikese endast saladuseloori alla, sest meie enda loodud süsteem on muutnud selle ühildamatuks meie avaliku ja eraeluga. Oma salaosa kontrollimiseks muutsid inimesed seksi moraaliküsimuseks ja arendasid oma tungide reguleerimiseks välja keerulise sotsiaalse struktuuri. Leiutasime kontrolli üritades kategooriad: gei, hetero, monogaamne, neitsilik, lodev jne. Ent seksuaalsus ei sobitu täpselt inimese loodud lahtritesse ja seetõttu lähevadki asjad rappa. Kui üritame oma iha maha suruda, saab sellest murrangujoon, mis jookseb kõige selle all, millel põhinevad meie moraal, eetika ja sündsus. Kuid roosa udu laskudes on inimesed valmis riskima orgasmi nimel maavärinaga.

Seksuaalakt ise ei ole muutunud seitsaati, kui me esmalt aru saime, mis kuhu käib. Peenised, keeled ja sõrmed on uurinud orgasmi otsides suid, häbemeid ja pärauid seitsaati, kui inimesed ürgsuspist välja ronisid. Küll aga on muutunud sotsiaalne stsenaarium, mis dikteerib, kuidas seksi kultuuriliselt mõistetakse ja sooritatakse. Näiteks interneti suurima pornograafiasaidi Pornhub andmetel on „lesbi“ jäänud nende saidi otsituimaks sõnaks alates saidi käivitamisest 2007. aastal. Hollandis kasvas sõna „lesbi“ otsing Pornhubis 2016. aastast 2018. aastaks 45 protsenti.⁴ Niisiis võib vabalt öelda, et hollandlased kiidavad lesbiseksi heaks. Kuid nad ei ole alati olnud nii

sallivad. Aastatel 1400–1550 põletati Hollandis „naissodomiitidena“ elavalt viisteist naist.⁵ Neid, keda ei hukatud, ootasid sellegipoolest ranged karistused. 1514. aastal said Maertyne van Keyschote ja Jeanne van den Steene Brugges avalikult piitsutada, nende juuksed põletati ja nad pagendati linnast, kuna „panid mitme noore tüdrukuga toime teatud ebaloomuliku sodoomiapatu“.⁶ Kuussada aastat hiljem on „ebaloomulik sodoomiapat mitme noore tüdrukuga“ vaadatuim pornokategooria nendesamade inimeste järeltulijate hulgas, kelle arust oli mõistlik lesbid tulle visata.

Pornhubi otsingud „porno naistele“ kasvasid 2018. aastal 359 protsenti, naised vaatasid lesbipornot sel aastal 197 protsenti rohkem kui mehed. See võinuks olla paras šokk doktor William Actonile (1813–1875), kes väitis, et enamik naisi (nende õnneks) ei tekita endale mingisugustest seksuaalsetest tunnetest peavalu.⁷ Ja mida oleks sellest kõigest arvanud Sunday Expressi toimetaja James Douglas (1867–1940), võib igäüks ise oletada. 1928. aastal ründas Douglas Radclyffe Halli pöördelist lesbiromaani „The Well of Loneliness“, kirjutades, et „see katk laastab nooremast põlvkonda. See hävitab noori elusid. See rüvetab noori hingi.“ Douglas kutsus ühiskonda „puhastuma nende leeprahaigete pidalitõvest“.⁸ Ja ometi oleme me üheksakümmend aastat hiljem siin, miljonid naised üle kogu maailma masturbeerivad selle „katku“ peale, leeprahaiged hinged puutumata. Milline aeg elamiseks!

See raamat räägib sellest, kuidas suhtumine seksi on ajaloo vältel muutunud. See on kummaline ajalugu seksi ja mõnede asjade kohta, mida me oleme endale ja üksteisele kõigevägevamat orgasmi püüeldes (ja seda endale keelates) teinud. See ei ole kõikehõlmav käsitlus viimastest kui seksuaalsest veidrusest, iseärasusest ja rituaalist kõigis kultuurides läbi aegade, kuna see tähendaks entsüklopeedia kirjutamist. Pigem on see piisk meres, lomp seksiajaloo madalimas otsas, kuid loodan, et see teeb teid sellegipoolest meeldivalt märjaks.

Olen püüdnud valida teemasid, mis pakuvad väärtuslikku konteksti tänastele probleemidele, eriti soo, seksuaalse häbi, ilu ja keelega seotud küsimustele ning sellele, kuidas ihasid reguleeritakse. Olen valinud teemad, mis on mulle südamelähedased, näiteks seksitöö ajalugu, sügavalt emotsionaalsed teemad, nagu abort, ning ka teemad, mis ajasid mind naerma, näiteks „vitukakud“ ja orgasmi saamine jalgrattal. Kuigi on lihtne naerda tobeduste üle, mida inimesed on ajaloo vältel uskunud – ja loodan, et naerate –, on palju väärtuslikum näha, kui sarnased oleme inimestega, kes on elanud enne meid, ning seada seeläbi kahtluse alla omaenda tõekspidamised. Seks on endiselt kogu maailmas sügavalt lõhestav teema ning paljudes paikades elu ja surma küsimus. Suhtumised muutuvad ja muutuvad – loodetavasti paremuse poole. Kuid me ei jõua eales paika, kus seks on vaba häbi-märgistamisest, kui me ei tea esmalt, kust oleme tulnud.

Märkus keelekasutuse kohta. Mis puutub solvavasse keelekasutusse, siis sisenete nüüd ohupiirkonda. See raamat toob päevavalgele ajaloolised hoiakud seksi ja sugudesse. Meie esivanematel puudus arusaam soolisest voolavusest, sugu mõisteti binaarse ja bioloogiliselt ettemääratuna. Seetõttu määratleb suur osa käesoleva raamatu ajaloolisest materjalist naisi nendena, kellel on häbe, ja mehi nendena, kellel on peenis. Näiteks peatükis, mis käsitleb sõna „vitt“ ajalugu, mõistetakse „vittu“ naise suguelundina. Täna teame, et mõnel naisel on vitt ja mõnel mitte, samamoodi nagu mõnel mehel on ja mõnel mitte. Kuid meie esivanemad ei suhtunud sugudesse või bioloogiasse sel moel – nende jaoks tähendas sõna „vitt“ naise suguelundit. Kuigi see võib olla tänapäeva kõrvadele solvav, on ajaloolise suhtumise mõistmine sooidentiteeti ja seksuaalsesse morfoloogiasse oluline, kui tahame täiel määral hinnata seda, kuidas heteronormatiivsus ning mehelikkuse ja naiselikkuse binaarsuse konstruktsioonid hakkasid domineerima tänapäeva kultuurinarratiivides.

SISSEJUHATUS

Selles raamatus kasutatav släng on ehe ajalooline släng koos daatumiga, millal see esmakordselt talletati. Minu peamine allikas ajaloolise slängi puhul on Jonathon Greeni „Dictionary of Slang“, mida ma ei suuda küllalt soovitada, kui tahate rohkem teada saada.

SEKS JA SÕNAD

„KAHJU, ET TA ON HOOR“

„HOOR“ VANAL AJAL

Keel on võitluses sotsiaalse võrdsuse eest üks tähtis lahingutanner. Nagu märkis tabavalt keeleteadlane Daniel Chandler, „moodustab keel meie maailma, mitte üksnes ei talleta ega nimeta seda“.¹ Keel on voolav ja kohanev, see tõukab tagant sotsiaalseid hoiakuid, mitte pelgalt ei väljenda neid. Keele arengu nägemiseks tarvitseb vaid vaadata seda, mis oli kunagi igapäevane terminoloogia värviliste inimeste kirjeldamiseks: „segavereline“ oli kunagi täiesti vastuvõetav segarassist inimese kohta, nagu ka „värviline“ mustanahalise kohta. Sääraseid sõnu ei peetud solvavaks, vaid lihtsalt kirjeldavaks ning neid võib vahel tänaseni kasutuses kuulda, kuigi õnneks harvem. Ent kui lammutame sääraste väljendite varjatud võimustruktuurid, hakkame aru saama, kuidas sõnad jõustavad ja loovad meie tegelikkust. Segavereline inimene (ingl *half-caste*) on definitsiooni järgi pool millestki, pooleldi moodustunud, poolvalmis, pigem poolik kui täisväärt inimene. „Värviline“ inimene on metafooriliselt värvitud, mis viitab, et algseisund ei ole värvitud (ehk valge), see võimendab erinevust ja viitab vaikimisi rassilisele hierarhiale. Me ei pruugi sääraste väljendite varjatud tähendust kohe mõista, kuid kellegi kirjeldamine pooleldi valmina võimendab rassilisi hoiakuid; nagu Chandler väitis, loob see meie tegelikkust, mitte ei talleta seda.

Inimese või inimeste inimsust peegeldav keel on pidevalt arenev protsess ning kuigi poliitkorrektsus pälvib sageli põlgust, ei saavuta

me sotsiaalset võrdsust, kui keel, mida me marginaliseeritud rühmade kirjeldamiseks kasutame, vaid võimendab stigmat. Keel moodustab suure osa vaidlusest LGBTQ õiguste, kehateemade, vanussurve ja muidugi soo üle.

Solvavate väljendite kasutamine on lingvistiline miiniväli, kus keegi ei ole reegleid kirja pannud, kuid kõik teavad, et reeglid on olemas. „Lilla“, „libu“, „lipakas“ jmt võivad olla kaasavad või isegi kiindumust väljendavad, kui neid kasutatakse teatud grupi siseselt. Valge heteronaisena ei saa ma nimetada geimeest „homoks“, kuid võin nimetada oma naissõpra „lipakaks“, samas kui heteromees seda teha ei saa – geimees aga küll (tõeline miiniväli). Kui solvava väljendi võtavad uuesti kasutusele inimesed, keda see kunagi häbimärgistas, on see trotslik samm, mis võtab rõhujalt võimu, tugevdab kunagise rõhutu identiteeti ja näitab ladvikule kaht poliitiliselt ebakorrektselt sõrme. Muidugi väidavad paljud, et säärased sõnad mis tahes kontekstis vaid tugevdavad eelarvamust, kuna neid ei ole võimalik ajaloolisest koormast vabastada; talletamise asemel need loovad tegelikkust. Sõna „hoor“ on samuti seksitöötajate kogukonna teatud gruppides taaskasutusse võtmise seisus (teised grupid tõrjuvad seda täielikult).

Paabeli hoor Luteri piiblis, 1534. aasta väljaanne.